

BİR EĞİTİM MATERYALİ OLARAK ÇOCUK EDEBİYATINDA ŞİDDET DİLİ FARKINDALIĞININ İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF LANGUAGE OF VIOLENCE AWARENESS IN CHILDREN'S LITERATURE AS AN EDUCATIONAL MATERIAL

Derya KAYIRAN¹ - Alperen AVCI²

Öz

Çocuk edebiyatı, bireyin bebekliğinden başlayarak yetişkinliğine varan süreçte okuyabileceği ve dikkatini çekecek konuların yer aldığı edebiyat türüdür. Okulöncesinde çocuk edebiyatının bir tür eğitim materyali olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulursa *çocuğa uygunluk* çocuk edebiyatında çok önemli bir gerekliliktir. Özellikle son yıllarda çocuk edebiyatı içeriğinde yer alan kitaplar, süreli yayımlar ve çizgi filmlerin çoğunda *çocuğa uygunluk* ilkesinin göz ardı edildiği görülmektedir. Çocuğun şiddet içerikli çocuk edebiyatı eserleri ile karşılaşmaması, başta bu konuya dikkat eden ebeveynler olmak üzere çocuk gelişimi alanındaki uzmanların ve okul öncesi eğitimcilerin aracılığıyla olabilir. Bu açıdan çalışmanın amacı, önlisans çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet diline yönelik farkındalıklarını incelemektir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Turan ve GerezTaşgın (2018) tarafından geliştirilen Çocuk Edebiyatında Şiddet Dili Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma bir üniversiteye bağlı Meslek Yüksekokulunda öğrenimlerine devam eden çocuk gelişimi öğrencileri ile yürütülmüştür. Çocuk gelişimi öğrencilerin çocuk edebiyatında şiddet diline yönelik farkındalık düzeyleri ile cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farkındalıklarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Şiddet, Çocuk gelişimi, Eğitim, Eğitim materyali

Abstract

Children's literature is a type of literature that includes subjects that an individual can read from infancy to adulthood and that will attract attention. Considering that children's literature is used as a kind of educational material in preschool, child suitability is a very important requirement in children's literature. Especially in recent years, it is seen that the principle of appropriateness for children is ignored in most of the books, periodicals and cartoons included in the content of children's literature. The fact that the child does not encounter violent children's literature can be through the help of experts in the field of child development and pre-school educators, especially parents who pay attention to this issue. In this respect, the aim of the study is to examine the awareness of associate degree child development students about the language of violence in children's literature. In the study, the Violence Language Awareness Scale in Children's Literature developed by Turan and GerezTaşgın (2018) was used as a data collection tool. The study was carried out with child development students continuing their education at a Vocational School of a university. There was no statistically significant difference in the level of awareness of child development students about the language of violence in children's literature and their awareness according to gender and class level.

Keywords: Children's literature, Violence, Child development, Education, Education material

¹Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, deryakesinpalta@gmail.com, Orcid:0000-0002-0137-2119

²Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi Malazgirt Meslek Yüksekokulu, alperen.avci@alparslan.edu.tr, Orcid:0000-0003-2395-949

Giriş

Edebiyat, hisler ve hayatın niteliği ile ilgili bilgiler veren, insanların deneyimlerini şekillendiren ve hayatı yansıtan bir tür ifade sanatıdır. Edebiyat hayatın aynasıdır. İnsanlara birçok deneyimi yaşamadan hissetme imkân verebilir. İyi veya kötü birçok deneyimi anlama imkânı verir. Edebiyat evrensel ya da kültürel değerlerin anlaşılmasında ve aktarılmasında büyük bir rol oynar. Edebiyat hem aklın hem kalbin eğitilmesine imkân verir (Gönen,2004). Edebiyat, yetişkinlerin olduğu kadar çocukların hayatında da vardır. Şüphesiz ki en saf duygu ve düşüncelere sahip olan varlığın çocuk olduğu düşünüldüğünde; çocuklara yönelik bir edebiyatın olması da kaçınılmazdır. Edebiyatın en incelikli türü çocuk edebiyatıdır(Sever, 2003). Çocuk edebiyatı, çocukların gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanan çocuklara yönelik edebi tür olarak tanımlanabilir. Şirin (2007)'e göre çocuk edebiyatı çocuğa sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır ama bu görüş çocuğun kendine özgü bir dünyası ve gelişim özellikleri olduğunu ifade etmesi açısından yetersizdir. Çocuk edebiyatı çocuğun, dilsel, sosyo-duygusal ve zihinsel tüm gelişim alanlarını göz önünde bulundurarak onun hayal dünyasını, ruhunu ve zihnini besler ve de çocuğu gerçek hayata hazırlayabilir, çocuğun estetik ve sanat yönünden gelişmesine katkıda bulunabilir (Tuncer, 1974; Şirin, 2000; Yalçın & Aytaş, 2008; Turan & GerezTaşgın, 2018).

Geçmişte yazılı edebiyat alanında çocuklar için hazırlanmış edebi türler yok denecek kadar azdı. Elde olan türler daha çok didaktik unsurlar içeren, dini temalara sahip, çocuklara özel olmayıp her yaşa yönelik konular içeren kitaplardı. Bu yüzden çocuklar bu tarz geleneksel hikâyelerle ilgilenmek durumunda kalıyorlardı (De Rijke, 2004). 19. Yüzyıla gelindiğinde, çocuk edebiyatında çocuk kavramına dair bakış açısı değişmiş ve günümüzdeki çocuk edebiyatı anlayışının temelleri atılmıştır. Çocukların duygusal ve zihinsel açıdan ihtiyaç ve yeterliliklerinin farklı olduğu anlaşılmıştır. Bu anlayış çocuklara yönelik edebi türlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte kendini gösteren çocuk edebiyatı 20.yüzyılla birlikte bir ivme kazanmış ve kendisine edebiyat içerisinde bir alan oluşturmuştur (Koyuncuoğlu, 2021).

Çocuk edebiyatı aracılığıyla, çocuklara dünyayı anlamaları ve tanımları için sayısız imkân sağlanmaktadır (Cullinan&Galda, 1994). Geçmişte çocuklara edebiyat olarak sunulan çalışmaların aksine, günümüz dünyasında çocuk edebiyatı aracılığıyla çocukların hem eğlenip hem eğitilmesi amaçlanmaktadır. Günümüz dünyasında çocuk eğlenirken öğrenmeli ve edebiyattan aldığı zevkle hayata olumlu bir başlangıç yapmalıdır (Kiefer, Hepler&Hickman, 2007). Bu açıdan bakıldığında, çocuk edebiyatı hem edebiyatın bir türüdür hem de bir eğitim materyalidir(Temizyürek, vd., 2016). Öğretmenler çocuklara kazandırmak istedikleri bilgi ve deneyimleri eğitim materyalleri aracılığıyla ilgi çekici bir şekilde somutlaştırabilir ve öğrencilere kazandırabilirler (Achola, vd., 2016; Güneş & Erkan, 2017). Çocuk kitapları bir eğitim materyalidir, çocuklar kendilerine yönelik hazırlanan edebiyat türlerinde kendilerinden ve kendi yaşamlarından örnekler bulup benzerlikler yakalarsa, günümüz dünyasında çocuk edebiyatı işlevini yerine getirebilmiş ve çocukların eğitimlerine katkıda bulunmuş demektir (Yağcı, 2007; Şimşek, 2014).

Çocuklar çok hızlı bir gelişim gösterirler. Zamanla kendi bedenlerini ve duygularını tanımaya başlarlar. Bu bağlamda çocuk edebiyatına önemli görevler düşmektedir. Zira edebiyat, çocuğun ihtiyaç ve yeterliliklerini göz önünde bulundurmazsa, çocuğun duygusal ve düşünsel gelişimini beslemek yerine onu olumsuz yönde etkileyebilir. Çocuk edebiyatı çocuğun ruhsal (güven, sevmeye ve sevilme, başarıya, kabul görme, estetik öğrenme vb.); zihinsel (hayal kurma, odaklanma, hafızayı harekete geçirme, düşünme becerileri vb.) ve sosyo-duygusal (çocukları gerçek hayata hazırlama, benlik algısının gelişimi, hayata ve

insanlara yönelik bakış açısı geliştirme, sosyal değerleri aktarma, kültürel birikimlerin aktarılması vb.) ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Özellikle çocuklar hayatlarının başında kendi duygularını düzenlemede bazı zorluklar yaşayabilirler. Bu dönemde çocuklarda sevgi, güven, dostluk gibi olumlu duyguları pekiştiren eserlerin yanı sıra onları kaygılandırarak, üzecek korkutacak duyguların da varlığını tanıtır; bunların baş edilebilir duygular olduğunu gösteren eserlerin hazırlanması ve çocuklara sunulması bu dönemde çok önemlidir (Gönen& Aydos, 2013; Turan, 2015).

Çocuk edebiyatının hayatı yansıtan yönüyle güncel olaylardan etkilendiği görülmektedir. Çocuk edebiyatına yansıtılan olumsuz unsurların en başında şiddet unsuru yer almaktadır. Kültürel değerlerin olumsuz yönde değişime uğradığı, şiddet konusunun medya, sosyal medya ya da günlük hayatta her yerden çocukların etrafını sardığı günümüz dünyasında, çocuk edebiyatının bundan etkilenmemesi düşünülemezdir. Bu durum çok istenen bir durum olmasa da maalesef çeşitli eserlerde çocukların karşısına çıktığı görülmektedir. Çocuklara yönelik hazırlanan oyunlar, filmler, oyuncaklar ve kitaplarda şiddet içerikli unsurların bol bol yer aldığı görülmektedir. Daha da kötüsü şiddetin bir iletişim aracı ya da sorun çözme yöntemi olduğu algısı çocuklara yansıtılmaktadır. Bu durumun çocuğun kişilik yapısını etkilemesi kaçınılmaz bir sonudur (Sever, 2002). Çocuk edebiyatının çerçevesini çocuğa uygunluk ilkesi belirler ve ürünleri çocuğun sosyal ve bilişsel gelişimine katkıda bulunur (Dilidüzgün, 2018). Çocuk edebiyatının ‘çocuğa uygunluk’ ilkesinin göz ardı edildiği eserlerin çocuğun yaşamında yadırganamayacak izler bırakacağı düşünülmektedir. Turan ve Gerez Taşgın’a(2018) göre “çocuğa görelilik” ilkesinin göz ardı edildiği çocuk edebiyatı eserleri, çocuğu duygusal ve düşünsel olarak beslemekten ziyade onu geriletebilir ve çocuğun dünyasında telafisi mümkün olmayan veya çok zor olan hasarlara yol açabilir. Çocuğun, şiddet içerikli çocuk edebiyatı eserleri ile karşılaşmaması başta bu konuya dikkat eden ebeveynler aracılığı ile olacağı gibi çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalıkları yüksek çocuk gelişimi alanındaki uzmanların ve okul öncesi eğitimcilerin yardımıyla olabilir. Öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı eserlerinin içeriğini eleştirel bir bakış açısıyla inceleyebilmeleri için bu konuda farkındalık sahibi olmaları gerektiğine inanılmaktadır. Bu sayede eserleri inceleyip çocuğun gelişimsel dönemlerine uygun olmayan unsurları barındıran eserleri çocuklardan uzak tutarak onların duygu ve düşünce dünyalarını şiddet gibi olumsuz unsurlardan korumuş olacaktır. Bu açıdan bu çalışmanın amacı,önlisans çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet diline yönelik farkındalıklarını incelemektir. Bu araştırmanın problem cümlesi, “Çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalık düzeyleri nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırma probleminin cevaplanabilmesi için aşağıdaki alt problemler sıralanmıştır:

- Çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalık düzeyleri genel olarak ne düzeydedir?
- Çocuk gelişimi öğrencilerinin cinsiyete göre çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Çocuk gelişimi öğrencilerinin sınıf seviyesine göre çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Yöntem

Bu çalışmada, çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında kullanılan şiddet dili farkındalıklarını belirlemek amacıyla “genel tarama modeli” esas alınmıştır. Genel tarama modelleri, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da çalışma grubu üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma

yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde var olan durumlar ve şartlar aynen ortaya konulmaya çalışılır (Karasar, 2014).

Evren-Örneklem

Çalışmanın evrenini çocuk gelişimi öğrencileri oluştururken örneklem seçiminde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2006; Patton, 2014). Kolay ulaşılabilir durum örnekleme kapsamında çalışmanın katılımcılarını Doğu Anadolu Bölgesinde bir devlet üniversitesine bağlı meslek yüksekokulunda öğrenimlerine devam 106 çocuk gelişimi öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

		n
Cinsiyet	Kadın	95
	Erkek	11
Sınıf Seviyesi	1.Sınıf	63
	2.Sınıf	43

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Turan ve GerezTaşgın(2018) tarafından geliştirilen Çocuk Edebiyatında Şiddet Dili Farkındalık Ölçeği(ÇEŞDFÖ)kullanılmıştır. Bu ölçek 17 maddeden oluşmaktadır.13 maddeden oluşan 1. faktöreilişkin maddeler incelendiğinde, bu maddeler “içerik” boyutu olarak 4 maddeden oluşan 2. faktöreilişkin maddeler incelendiğinde de “etki” boyutu olarak adlandırılmıştır (Turan & Gerez Taşgın, 2018). Çocuk gelişimi öğrencilerine bir oturumda uygulanan ölçek 5'li likert yapısındadır. Turan ve Gerez Taşgın(2018) ölçeğin geliştirilmesi sürecinde ulaştığı Cronbachalpha (Cr- α) güvenirlik değeri 0.88 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Kaiser 0.90’ın üzerindeki değerleri mükemmel olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla hazırlanan tutum ölçeği mükemmel oldukça yakındır (Turan & Gerez Taşgın, 2018).

Verilerin Analizi

Veriler bilgisayar ortamına yüklendikten sonra SPSS v.21 paket programı ile analiz edilmiş, faktörlerin bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığının belirlenmesi amacıyla öncelikle normal dağılım durumu incelenmiştir. Bu durumda veri toplama aracı olarak kullanılan ÇEŞDFÖ ve bu ölçeği oluşturan faktörlerden, elde edilen veri sayısının 50 ve üzerinde olması sebebiyle test Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçları irdelenerek gerçekleştirilmiştir. Ölçekten elde edilen veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testlerden t-testi tekniği kullanılmıştır. Anlamlılık için $p < .05$ düzeyi temel alınmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde analiz sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma probleminin1.alt sorusu; *Çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet*

dili farkındalıkları genel olarak nasıldır? şeklindedir. Bu durumu ortaya koyabilmek için yapılan betimsel istatistikler Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. ÇEŞDFÖ betimsel istatistik sonuçları

Ölçek	n	\bar{x}	Ss
ÇEŞDFÖ (toplam)	106	78,31875	10,44

Tablo 2’de görüldüğü üzere çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatı şiddet dili farkındalıkları ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması 78.32’dir. Ölçek 5’li olduğundan aritmetik ortalama puanların yorumlanabilmesi amacıyla görüş düzeyini belirlemeye yönelik Kesinlikle Katılmıyorum (1.00-1.80), Katılıyorum (1.81-2.60), Kısmen Katılıyorum (2.61-3.40), Katılıyorum (3.41-4.20) ve Kesinlikle Katılıyorum (4.21-5.00) aralıklarından faydalanılmıştır. Buna göre tablodaki değer ($\bar{x} = 78.32$) dikkate alındığında “Kesinlikle Katılıyorum” aralığında yer aldığı görülmektedir. Ulaşılan bu değere göre genel olarak çocuk gelişimi öğrencilerinin şiddet dili farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırma probleminin 2. Alt sorusu ise; *Çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatı şiddet dili farkındalıkları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?* şeklindedir. Bu alt soruya ait bulguların ortaya konulabilmesi açısından aritmetik ortalama toplam puanları üzerinde t-testi analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Çocuk edebiyatı şiddet dili farkındalık puanlarının cinsiyet değişkenine ait t-testi sonuçları

Faktör	Değişken	n	\bar{x}	Ss	sd	t değeri	p
İçerik	Kadın	95	59,9684	7,84620	104	.524	.131
	Erkek	11	57,7273	10,62159			
Etki	Kadın	95	18,5263	2,76314	104	.955	.126
	Erkek	11	18,6364	2,50091			
ÇEŞDFÖ Toplam	Kadın	95	78,49	10,12	104	.641	.178
	Erkek	11	76,36	13,03			

*p<.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3’te görüldüğü gibi, çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalıklarında cinsiyete göre anlamlı bir fark yoktur ($t < 2$ ve $p > .05$). Tablo 3’te ölçeğin faktörleri incelendiğinde *içerik* faktörünün kadın, *etki* faktörünün ise erkek öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Ölçeğin toplam ortalamaları incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmamasına rağmen puan ortalamaları açısından kadın öğrencilerin ortalamalarının ($\bar{x} = 78,49$), erkek öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x} = 76,36$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Çocuk edebiyatı şiddet dili farkındalık puanlarının sınıf seviyesi değişkenine ait t-testi sonuçları

Faktör	Değişken	n	\bar{x}	Ss	sd	t değeri	p
İçerik	1.Sınıf	63	59,5079	8,04799	104	.897	.017
	2.Sınıf	43	60,0698	8,36773			
Etki	1.Sınıf	63	18,5714	2,74575	104	.905	.014
	2.Sınıf	43	18,4884	2,72879			
ÇEŞDFÖ	1.Sınıf	63	78,0794	10,49470	104	.813	.056
Toplam	2.Sınıf	43	78,5581	10,39529			

*p<,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalıklarında sınıf seviyesinde göre anlamlı bir fark yoktur ($t < 2$ ve $p > .05$). Tablo 4'te ölçeğin faktörleri incelendiğinde *içerik* faktörünün 2.sınıf, *etki* faktörünün ise 1.sınıf öğrencilerinin lehine olduğu görülmektedir. Ölçeğin toplam ortalamaları incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmamasına rağmen puan ortalamaları açısından 2.sınıf öğrencilerinin öğrencilerin ortalamalarının ($\bar{x} = 78,56$), 1.sınıf öğrencilerinin ortalamalarından ($\bar{x} = 78,08$) fazla olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma önlisans çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet diline yönelik farkındalıklarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma; son yıllarda sayıları hızla artan şiddet unsurları ile birlikte; şiddeti sorun çözümlerinin bir yöntemi olarak sunan ürünlere dikkat çekmek ve öğretmen adaylarının bu unsurlara yönelik farkındalık seviyelerinin belirlemek açısından oldukça önemlidir. Öyle ki çocuk edebiyatında şiddet dilinin farkında olmak; hem ailelerin hem de çocuk eğitimiyle uğraşan profesyonellerin görevlerinden biridir. Muhakkak ki eğitim ailede başlar ve okulda devam eder. Eğitim hayatlarının ilk basamağı olan okulöncesi kurumlarda çocukların karşılaşacağı edebi eserler onların gelişimlerini desteklemeleri açısından çok önemlidir. Bu yüzdendir ki çocukların kullanımına sunulan edebi eserler özenle seçilmeli ve itinayla incelenmelidirler. İyi kötüden, olumluyu olumsuzdan ayırt etme yeteneği ancak belirli bir farkındalık düzeyi ile mümkündür. Okulöncesi öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi uzmanlarının bu konudaki yeterlilik düzeyleri, çocukların olumlu ve şiddet içermeyen eserlerle karşılaşip, gelişimlerinin olumsuz yönde etkilenmemesi açısından çok önemlidir.

Çocuklar, içerisinde buldukları gelişimsel dönem itibarıyla dışarıdan gelebilecek etkilere karşı savunmasız bir dönemdedirler. Özellikle, çocuklukta başlayan şiddet eğilimi sonraki dönemlerde artmaya meyilli olduğundan, şiddete yönelik davranışlar çocukluk döneminden itibaren önlenmeye çalışılmalıdır (Hökelekli, 2007). Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatında onları olumsuz yönde etkileyebilecek en ufak bir risk faktörü bile bulunmamalıdır. Sever (2002) yapmış olduğu çalışmada, şiddet kullanarak amacına ulaşan karakterler barındıran kitapların çocuklarda özdeşime sebep olduğunu belirterek, bazı dünya klasiklerinin çocuklar için zararlı olabileceğine değinmiştir. Aynı şekilde Gönen (2003), çocuklar soyut düşünemedikleri için şiddet içerikli edebi türlerin çocukları olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmiştir. Turan(2006) ve Aktaş Uzuner Yurt (2016) gerçekleştirdikleri

çalışmada, inceledikleri hikâyelerin şiddet içerikli unsurlara sahip olduklarını belirtmiş ve bu hikâyelerin şiddet dolu içeriklerinin çocuk edebiyatının “çocuğa görelik” ilkesine uygun olmadığı sonucuna varmışlardır. Aytekin (2008) ise yapmış olduğu çalışmada çocuk edebiyatında ölüm kavramını ele almış ve ölüm gibi çocuklar tarafından olumsuz olarak algılanabilecek bir olayın, çocuğa gelişigüzel bir şekilde verilmesinin çocuğun ruh sağlığını ve psikolojisini olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmiştir.

Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak (2009) yapmış oldukları çalışmada hikâye kitaplarının içerik ve görsellerini incelemişler ve bu kitapların %8 oranında şiddet ögesi içerdiği bulgusunu elde etmişlerdir. Hâlbuki ne ev ne de okul ortamında çocuklar şiddet öğeleri içeren çocuk edebiyatı türleriyle herhangi bir etkileşimde bulunmamalıdır. Tam burada okul ortamında öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Çocuk kitapları okulöncesi dönemde eğitim materyali olarak kullanılmaktadır. Öğretmen ve çocuk gelişim uzmanları bir eğitim materyali olarak kullandıkları çocuk edebiyatını ve çocuk kitaplarını hassas bir şekilde analiz edebilecek düzeyde farkındalık sahibi olmalıdırlar. Bu çalışmada elde edilen verilere göre çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuk edebiyatı eserlerinde şiddet unsurunu algılayabilme farklılıkları yüksek düzeydedir. Cinsiyet değişkeni bağlamında şiddet dili farkındalıkları incelendiğinde kadın öğrencilerin farkındalık seviyelerinin erkek öğrencilere göre biraz daha yüksek olmasına rağmen, cinsiyet değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Şiddet dili farkındalığı ölçeğinin toplam puan ortalamasının sınıf seviyesi değişkenine göre incelendiğinde ise; 2.sınıf öğrencilerinin farkındalıklarının, 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 2.sınıf öğrencilerinin şiddet dili farkındalığının daha yüksek olmasının sebebi daha önceki dönemlerde çocuk edebiyatı dersi almış olmaları olabilir. İlgili alanyazın incelendiğinde Bağcı(2007) tarafından Türkçe öğretmenliği öğrencilerinin çocuk edebiyatına ve çocuk edebiyatı dersine yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında, öğretmen adaylarının tutumlarının cinsiyete ve öğretim türüne göre farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Araştırmamız kapsamında da elde ettiğimiz bulgularımız şiddet dili farkındalığının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Şiddet dili farkındalığı ölçeğinin toplam puan ortalamasının sınıf seviyesi değişkenine göre incelendiğinde ise; kadın öğrencilerinin farkındalıklarının, erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın öğrencilerinin şiddet dili farkındalığının erkek öğrencilerden daha yüksek olmasının sebebi çalışmaya katılan kadın öğrenci sayısının fazla olduğundan olabilir. Temizkan (2011) gerçekleştirdiği çalışmada, Türkçe öğretmen adaylarının çocuk kitaplarının dış özellikleri konusunda yeterli seviyede farkındalığa sahip olduğunu ama içerik özellikleri bakımından farkındalıklarının yeterli seviyede olmadığı bulgusunu elde etmiştir. Karagöz (2017) yapmış olduğu çalışmada benzer şekilde Türkçe öğretmenliği adaylarının çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtlarının temel özelliklerini bilme yeterliliklerini incelemiş, sonuç olarak adayların çocuk ve gençlik edebiyatına dair biçimsel bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu fakat içerik açısından ileri düzeyde bir yeterliliğe sahip olmadıkları sonucuna varmıştır. Sönmez, Durmaz, Topçam ve Çetinkaya(2021) sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, cinsiyet değişkeninin sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına yönelik tutumlarını etkilediği, öte yandan öğrenim düzeyine yönelik tutumlarının değişmediği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmadaki cinsiyet değişkeni bakımından elde edilen bulguyla çalışmamız bulguları zıt olmasına rağmen; bahsi geçen çalışmadaki öğrenim düzeyi değişkeni bakımından elde edilen bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Lüle ve Mert (2016) gerçekleştirdikleri çalışmada; çocuk edebiyatı eleştirisinin, Türkçe öğretmen adaylarının çocuk kitaplarını gelişim düzeylerine göre ayırıştırma becerisine etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda çocuk edebiyat eleştirisinin öğretmen adaylarının çocuk kitaplarını gelişim düzeylerine göre ayırt etme becerilerine katkıda

bulunduğu gözlenmiştir. Halihazırdaki araştırma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuk edebiyatında şiddet unsurunu ayırt edebilmeleri için desteklenmelerinin onları mesleki açıdan güçlendireceğine inanılmaktadır.

Benzer şekilde Lelli (2010) yapmış olduğu çalışmada çocuk edebiyatı dersinin, öğretmen adaylarının öğretmenlik yaptıkları öğrencilerde aile içi şiddet görüp görmediklerine dair belirtileri tanımlarında etkili olduğunu belirtmiştir.

Görüldüğü üzere alanda yapılan çalışmaların çoğu, öğretmen adaylarının çocuk kitaplarını içerik olarak analiz etme kabiliyetlerinin yüksek olmadığını gözler önüne sermiştir. Bu durum öğretmen adaylarının çocuk kitapları üzerinde yeterli düzeyde bir eleştiri getirmelerine engel olabilir ve uygun olmayan unsurlar barındıran kitaplar çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Öğretmen adayları çalıştıkları yaş grubunun tüm gelişimsel özelliklerine vakıf olmalı ve çocukların ilgi alanlarını da göz önünde bulundurarak onların gelişimlerini olumlu yönde destekleyecek eserlere ulaşmalarına imkan sağlamalıdır.

Araştırma bulguları doğrultusunda; öğrenciler için hazırlanacak çocuk yayınlarında yer alacak okuma metinlerinin nitelik bakımından çocuğun ihtiyaç ve yeterliliklerinin göz önünde bulundurulmasının, çocuğun gelişimini destekleyecek içeriğe sahip eserlerin hayat bulması için gerekli özenin gösterilmesinin ve nitelikli çocuk yayıncılığının teşvik edilmesinin elzem olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuk kitapları okulöncesi düzeyde bir eğitim materyalidir. Çocuk gelişimi bölümü ve okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde verilen çocuk edebiyatı ders müfredatlarında çocuk edebiyatı içeriği farkındalıkları üzerinde bilhassa durulması ve öğrencilerin bu konuda desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Üniversitelerin çocuk gelişimi bölümlerinde ve okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde çocuk edebiyatı ders müfredatlarında farkındalık konusu eklenmesi öğretmen adaylarının yeterliliklerine katkıda bulunabilir. Gerekliyse ilgili bölümlerin öğretim programlarında revizyona gidilmelidir. Hâlihazırda çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliğini icra eden eğitimciler de mesleki yönden şiddet içeriği algılama konusunda desteklenmeli, çocuk edebiyatı alanında mesleki eğitimler verilmelidir. Bu konuda yerel ya da ulusal düzeyde yetkililer üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelidirler.

Kaynakça

- Achola, O. R., Gudo, C. O., & Odongo, B. (2016). Implications of instructional materials on oral skills among early childhood learners in central zone, Kisumu County, Kenya. *International Journal of Educational Policy Research and Review*, 3(2), 20-28.
- Aktaş, E., & Uzuner Yurt, S. (2016). The factors being not "Proper For Child" in the stories of Ömer Seyfettin in terms of children' literature. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(1), 207-223.
- Aytekin, H. (2008). Çocuk edebiyatında ölüm teması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 89-102.
- Bağcı, H. (2007). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatına ve çocuk edebiyatı dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 116-134
- Cullinan, B. E., & Galda, L. (1994). *Literature and the child*. Harcourt Brace & Company, 6277 Sea Harbor Drive, Orlando, FL 32887.
- Dağlıoğlu, H. E., & Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 510-534.

- De Rijke V. (2004). Horror. Hunt (Ed.), *International companion encyclopedia of children's literature*(s. 506-518). Londonand New York: Routledge.
- Dilidüzgün, S.(2018). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İzmir: Tudem Enstitüsü.
- Gönen, M., &Aydos, E. H. (2013). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1).
- Gönen, M., Ertürk, G., &Özen Altınkaynak, Ş. (2011). Examining the preschool teachers' use of different approaches in children's literature. *Procedia –Social and Behavioral Sciences*, 15, 4098-4104.
- Güneş, G. &Erkan, S. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının öğrenme stillerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,13 (1), 13-24.
- Hökelekli, H. (2007). Çocuk ve gençlerde şiddet olgusu ve önlenmesine yönelik öneriler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(14), 61-78.
- Karagöz, B. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtlarının temel özelliklerini bilme yeterlikleri. *Turkish Studies*, 12(14), 211-230.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26.baskı). Ankara Nobel Yayınevi.
- Kiefer, B.Z., Hepler, S. &Hickman, J. (2007). *Charlotte Huck's children's literature*. Boston: McGraw-Hill.
- Koyuncuoğlu, A. (2021). Çocuk edebiyatının Dünya'daki ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi. *Spor, Eğitim ve Çocuk.1* (1), 1-16. DOI: 10.5505/sec.2021.25743n
- Lelli, C. M. (2010). *Incorporating domestic violence awareness through an undergraduate reading course focused on children's literature*. Online Submission, Ed.D. Dissertation, Widener University.
- Lüle Mert, E. (2016). Çocuk edebiyatı eleştirisinin Türkçe öğretmen adaylarının çocuk kitaplarını gelişim düzeylerine göre ayrıştırma becerisine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1252-1274.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri) (Çev. Ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, S. (2002). Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,35(1-2), 25-37.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök.
- Sönmez, M. , Durmaz, M. , Topçam, A. B. &Çetinkaya, F. Ç. (2021). Sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi .*Ana Dili Eğitimi Dergisi* ,9 (2) , 531-542 . DOI: 10.16916/aded.879211
- Şimşek, T. (2014). Çocuk edebiyatı tarihine ön söz. *Türk Dili Dergisi*, 7, 756, 15-58.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri algılama durumları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*,31(2), 339-357.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N.K. & Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Tuncer, N. (1974). *Türkiye'de yayınlanmış resimli çocuk kitapları 1960-1972*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik ve Dokümantasyon
- Turan, L. (2006). Violence and death in stories of war period writer Ömer Seyfettin. *Online Submission*, Retrived from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED493901.pdf> at 04.05.2016.
- Turan, L. (2015). Çocuk yayınlarında yer alan bazı olumsuzluklar. Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (ss. 203-223). Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, L., ve Gerez Taşgın, F. (2018). Çocuk edebiyatında “şiddet dili” farkındalık ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 12.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2008). *Çocuk edebiyatı*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Katkı Oranı

Araştırmacıların çalışmaya katkıları 1. Yazar %50, 2. Yazar % 50'dir.

Çıkar Çatışması

Araştırmacıların arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.